

УДК 336:658

DOI: <https://doi.org/10.32782/business-navigator.75-19>

Пасінович І.І.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»

Гутак В.М.

аспірант кафедри менеджменту і
міжнародного підприємництва
Національний університет «Львівська політехніка»

Pasinovych Iryna

PhD in Economics, Docent,
Associate Professor at the Department
Management and International Business
Lviv Polytechnic National University

Hutak Vasyl

Postgraduate Student at the Department
Management and International Business
Lviv Polytechnic National University

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

RELATIONSHIP BETWEEN THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE AND ITS FINANCIAL SECURITY

Розглянуто різноманітні підходи до визначення термінів фінансова стійкість і фінансова стабільність, визначено їх зв'язок з фінансовою безпекою підприємства. Акцентовано, що фінансова гнучкість є механізмом, який необхідний для адаптації підприємства як відкритої системи до змін зовнішнього середовища. Побудовано структурно-логічну схему, де відображено взаємозв'язок і взаємозалежність між фінансовою стійкістю і фінансовою безпекою. Доведено, що для забезпечення стійкості і безпеки на різних етапах доцільно застосовувати різні підходи до управління: адаптивне, антисипативне, превентивне антикризове управління. Кожен з цих видів управління орієнтований на реагування підприємства на зовнішні виклики і зміни. Відображено, що в процесі досліджень стійкості і безпеки різних систем, у тому числі підприємств, розвивається термінологія. Зокрема, новими термінами можна вважати «антикрихкість» і «резильєнтність».

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова безпека, фінансова гнучкість, резильєнтність.

Various approaches to defining the terms financial stability and financial stability are considered, and their connection with the financial security of the enterprise is determined. It is emphasized that financial flexibility is a mechanism that is necessary for the adaptation of the enterprise as an open system to changes in the external environment. A structural and logical scheme was built, which reflects the relationship and interdependence between financial stability and financial security. It has been proven that to ensure stability and security at various stages, it is advisable to apply different approaches to management: adaptive, anticipatory, preventive anti-crisis management. Each of these types of management is focused on the company's response to external challenges and changes. It is noted that financial stability should be assessed in view of the state of the enterprise – whether it is operating in a normal mode or scaling up its activities. In the second case, an increase in dependence on external sources of financing is a normal phenomenon. However, this should not be seen as a threat to financial security. The author's definition of financial danger is given through the prism of the considered terms. Financial danger is such a degree of decrease in financial stability, at which the enterprise faces the threat of losing the ability to finance its activities, and with the existing ratio between its own and borrowed financial resources, it loses financial flexibility in responding to external negative influences. It is shown that in the process of researching stability and security of various systems, including enterprises, terminology is developing. In particular, "anti-fragility" and "resilience" can be considered new terms. Anti-fragility implies not only the system's response to external changes, but its corresponding transformation, which becomes the key to survival in changing conditions. A resilient enterprise is able to quickly adapt to external challenges, and thus more easily achieves a state of financial security.

Key words: financial stability, financial stability, financial security, financial flexibility, resilience.

Постановка проблеми. Сьогодні бізнес перебуває під впливом постійних зовнішніх змін, стикається з ризиками, що ставить під загрозу його стабільне функціонування і безпеку. Недостатня увага до проблем забезпечення безпеки діяльності в мінливому середовищі може навіть при високій прибутковості бізнесу призвести до того, що суб'єкт підприємництва стане вкрай уразливим до різного виду ризиків, а в майбутньому може спричинити його банкрутство.

В контексті забезпечення нормального й ефективного функціонування підприємства в мінливому зовнішньому середовищі використовуються різноманітні терміни – безпека, стійкість, стабільність, гнучкість. Спостерігається неоднозначність і навіть плутанина між цими термінами. Це потребує дослідження їх сутності, взаємозалежності і взаємозв'язку між ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки бачимо зростання уваги науковців до проблеми забезпечення фінансової стійкості у різних сферах. Питання взаємозв'язку фінансової стійкості та фінансової безпеки підприємств висвітлені зокрема у працях Заїчко І.Р., Ключко Т.А., Костирко Р.О., Лаврова Ю.В., Марченко О.С., Мельник С.І., Орлова В.В., Пильної В.П.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однозначного погляду на змістове наповнення термінів фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова безпека не вироблено. Як відсутнє наукове обґрунтування взаємозалежності й взаємобумовленості між ними. Також у даній сфері досліджень з'являються нові терміни, які потребують уваги.

Формулювання завдання дослідження. Метою публікації є уточнення змісту понять фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова гнучкість, фінансова рівновага, визначення взаємозв'язку і взаємозалежності між ними, а також розгляд розвитку термінології у цій сфері наукових пошуків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи фінансову безпеку, неможливо уникнути розгляду терміну «фінансова стійкість», яка сьогодні є у фокусі уваги науковців із різних сфер. Різні науки по-різному тлумачать стійкість (*resilience*), оскільки це поняття багатогранне і використовується в різних сферах. Якщо розглядати стійкість як характеристику системи, то її сутність є однаковою для систем усіх рівнів – від підприємства до держави. Стійкість означає властивість системи, яка дозволяє їй витримувати зміни параметрів зовнішнього середовища, відмінні від розрахункових. Дослідники сформували міждисциплінарний концепт стійкості. Його практична цінність у тому, що, розуміючи відповідні принципи і правила, можна посилити здатність різних об'єктів та систем виживати (в широкому значенні) в складних і незвичних умовах.

Згідно економіко-математичного підходу, стійкість визначається умовами, за яких система знаходиться у стані рівноваги або її поведінка не виходить за доступні межі. Кібернетичний підхід пов'язує стійкість з ідеєю інваріантності, яка полягає в тому, що «хоча система в цілому піддається послідовним змінам, деякі її ознаки (інваріанти) залишаються незмінними» [9, с. 413]. Таким чином, стійкість пов'язується із здатністю системи не втрачати свою функціональність під впливом зовнішніх факторів, насамперед деструктивних.

Чим складніша система, тим глибшим є розуміння стійкості. Так, Ларрі Фінк, головний виконавчий директор найбільшої у світі інвестиційної компанії Black Rock, так висловився про цей термін: стійкість – «це набагато більше, ніж витримати раптовий ринковий шок – це також означає розуміння та реагування на довгострокові структурні зміни, зокрема те, що означають деглобалізація, інфляція та енергетичний перехід для компаній, оцінки та портфоліо наших клієнтів» [11]. Цим Л. Фінк вказує на таку властивість стійкості на сучасному етапі як проактивність, тобто стійкість бізнесу закладається на етапі прогнозування і планування.

Сьогодні, коли світ постійно стикається зі змінами (напр., поширення штучного інтелекту, пандемія, зміна клімату, війни), увага дослідників з різних галузей до поняття «стійкість» зростає. Більше того, з'являються нові терміни, пов'язані із стійкістю. Наприклад, американсько-ліванський економіст і філософ Насім Талеб (*Nassim Nicholas Taleb*) стійкість розглядає як «пружність». У своїй книзі «Антикрихкість» він говорить про небезпеку бути лише «твердим» або «міцним», як це було в недавньому минулому. Він зазначає: «Деякі речі виграють від потрясінь; вони процвітають і зростають, коли зазнають мінливості, випадковості й полюбляють ризик та невизначеність». Автор вводить поняття «антикрихкість» [16]. Антикрихкість, за Н. Талебом, відрізняється від поняття «міцність» і значно ширша за поняття «стійкість» і «пружність». Пружний об'єкт протистоїть ударам і повертається до свого попереднього стану, а антикрихкий – поліпшує свої властивості в процесі впливу на нього кризи, що з'явилася раптово і неочікувано. Як зазначає Н. Талеб, коли європейські дослідники говорять про «resilience», тепер вони мають на увазі дещо інше, ніж раніше. «Стійкість» – це не «міцність» чи навіть «пружність». Вони говорять про «стійкість» саме як про «антикрихкість» [18].

Можемо зробити висновок, що поява терміну «антикрихкість» пов'язана з посиленням невизначеності й турбулентності зовнішнього середовища, зростання ризиків і потребою систем у зв'язку з цим зберігати цілісність і функціональність, максимально адаптуючись і, головне, – трансформуючись відповідно до змін середовища. Внаслідок кризи суб'єкт повинен набувати нових ознак, змінюватися таким чином, щоб залишатися життєздатним в нових зовнішніх умовах. Таким чином, бачимо, що погляди на стійкість розвиваються, що ще більше актуалізує дослідження цього поняття, зокрема в контексті безпеки системи.

На мікрорівні стійкість досліджується щодо господарюючих суб'єктів, які є складними відкритими системами, взаємодіють і піддаються впливу зовнішнього середовища, тому забезпечення стійкості є важливим аспектом їх функціонування і розвитку.

Хоча на рівні підприємства сфера дослідження стійкості є значно вужчою, однак і тут є багато поглядів на тлумачення її сутності. Наприклад, Костирко Р.О. визначає стійкість як здатність підприємства як економічної системи знаходитися в стані рівноваги або функціонувати в допустимих межах, що дозволяє зберігати основні його характеристики у незмінному вигляді протягом визначеного часу і забезпечити стійкість його розвитку [9, с. 413]. Фінансову стійкість Костирко Р.О. визнає головним компонентом загальної стійкості підприємства, вона включає у себе оцінку різних сторін діяль-

ності підприємства. Фінансова стійкість служить запорукою виживання і основою стабільності підприємства.

Змістове наповнення фінансової стійкості досліджувалося багатьма науковцями. Наприклад, Тарасенко Н.В. і Вагнер І.М. під фінансовою стійкістю підприємства розуміють такий стан фінансових ресурсів, їх формування та використання, який відповідає вимогам ринку, забезпечує економічне зростання підприємства, його платоспроможність та кредитоспроможність в умовах допустимого ризику [20, с. 278].

Узагальнюючи різні погляди на фінансову стійкість підприємства, можемо визначити такі її характеристики:

- стабільне перевищення доходів над витратами в операційній діяльності, що забезпечує позитивні фінансові результати;

- постійна платоспроможність, здатність здійснювати розрахункичасно і в повному обсязі, контролювати заборгованість;

- забезпеченість фінансовими ресурсами, достатня для безперервної виробничо-господарської діяльності, її розширення та оновлення;

- такий рівень фінансової незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування, який дозволяє його менеджменту вільно маневрувати грошовими коштами, а також реалізовувати власну фінансову стратегію і політику.

Фінансову стійкість варто оцінювати з огляду на стан підприємства – чи воно працює у звичайному режимі, чи масштабує свою діяльність. В другому випадку підприємство активніше залучає зовнішні фінансування, відповідно зміна його фінансової стійкості буде оцінюватися як негативна. А це буде хибним сигналом, оскільки зміна структури капіталу на користь позикових джерел в разі розширення діяльності є звичною практикою, найчастіше безальтернативною.

При доволі широкому трактуванні терміну «фінансова стійкість» на практиці в межах здійснення економічного і фінансового аналізу її пропонують визначати доволі спрощено, а саме – за показниками фінансової незалежності. Для цього використовуються насамперед коефіцієнти фінансової автономії, фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, а також методика визначення джерел фінансування оборотних (поточних) активів. Такий методичний підхід, на нашу думку, значно спрощує оцінку фінансової стійкості. Адже великий розмір власного капіталу і низький розмір позикових коштів ще не гарантує підприємству високоприбуткової діяльності чи постійної платоспроможності. Попри те, що при значній частці позикових коштів в джерелах фінансування підприємство є більш вразливим до негативних зовнішніх чинників, вважаємо, що наведений методичний підхід, який по суті отожднює фінансову незалежність і фінансову стійкість, не є правильним. Відтак варто окремо визначати рівень фінансової незалежності підприємства, а фінансову стійкість оцінювати за більш комплексними показниками.

Паралельно з фінансовою стійкістю вживається термін «фінансова стабільність», яку автори [1, с. 302] визначають як запоруку виживання підприємств в умовах кризи та основою їх фінансово стійкого стану. Як і у випадку з фінансовою стійкістю, автори пов'язують фінансову стабільність із рівнем залежності підприємства від кредиторів та інвесторів. Вони трактують

фінансову стабільність як спроможність підприємства досягати стану фінансової рівноваги при збереженні достатнього ступеня фінансової стійкості та зберігати цей стан у довгостроковій перспективі при ефективному управлінні фінансами. Фінансову рівновагу і фінансову стійкість вони відносять до складових фінансової стабільності [1, с. 304].

Фінансова стабільність частіше оцінюється щодо фінансової системи держави чи банківського сектору, тобто на макрорівні. Орлов В.В. у своїй праці [17] робить системний аналіз існуючих напрацювань закордонних і вітчизняних наукових досліджень з проблематики розуміння термінів «фінансова стійкість» та «фінансова стабільність» в контексті фінансової системи держави. Автором встановлено, що в англійській економічній літературі немає чіткого розмежування між дефініціями «фінансова стабільність» і «фінансова стійкість». Попри це він доходить висновку, що ці поняття є різними та мають різну змістовну наповненість, але при цьому тісно пов'язані між собою [17].

Вважаємо це твердження справедливим і щодо підприємства. Адже фінансова стійкість означає здатність витримувати зовнішні несприятливі зміни, тоді як стабільність стосується постійного і передбачуваного стану, який сприятливий для розвитку і масштабування бізнесу. Стан підприємства може оцінюватися як стабільний, якщо менеджмент спроможний проводити власну політику щодо ефективного розподілу фінансових ресурсів, оцінювати та управляти ризиками та використовувати сприятливі можливості зовнішнього середовища для розвитку підприємства.

Мельник С.І. досліджує фінансову стабільність підприємства в контексті управління його фінансовою безпекою. Під фінансовою стабільністю він пропонує розуміти такий фінансовий стан соціально-економічної системи, за якого зберігається високий рівень безпеки і здійснюється постійний розвиток підприємства [13]. Таким чином, терміни фінансова стійкість і фінансова стабільність є дуже близькими за змістом, і їх можна розглядати як умову забезпечення фінансової безпеки.

Фінансова безпека включає питання фінансово-економічної стабільності підприємства, стійкості до банкрутства, визначає параметри платоспроможності і ефективного використання фінансових ресурсів. Погоджуємось з Пильною В.П., що фінансова стійкість є складовою частиною фінансової безпеки підприємства, її основою і визначальним фактором [19]. Ознайомлення з численними поглядами науковців на фінансову безпеку підприємства показує, що більшість з них розкриває її сутність через терміни фінансова стійкість, фінансова стабільність, фінансова рівновага. Наприклад, Мельник С.І. у дисертаційному дослідженні фінансову безпеку підприємства визначає як стан фінансової системи, за якого зберігається фінансова рівновага та здійснюється протидія загрозам, внаслідок чого забезпечується її стійкість, стабільність та надійність, що сприяє досягненню визначених цілей та стратегії розвитку [14, с. 57].

Фінансова безпека підприємства означає захищеність фінансових інтересів, фінансового потенціалу та фінансової діяльності підприємства від загроз та ризиків його зовнішнього та внутрішнього середовища з метою забезпечення стабільного фінансового стану та оптимального рівня фінансування бізнес-процесів у поточ-

ному та довгостроковому періодах. Фінансова безпека є умовою та чинником забезпечення кожної складової системи економічної безпеки підприємства. [5, с. 145].

Головна умова фінансової безпеки підприємства – здатність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам і загрозам, які прагнуть завдати фінансових збитків підприємству. Для забезпечення цієї умови суб'єкти підприємства повинні підтримувати фінансову стійкість, рівновагу, забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємств та гнучкість при прийнятті фінансових рішень [19]. Подібну думку висловлює Ключко Т.А., що для забезпечення фінансової безпеки підприємство повинно підтримувати фінансову стійкість, рівновагу, забезпечувати достатню фінансову незалежність підприємства і гнучкість при прийнятті фінансових рішень [7]. Отже, фінансова безпека тісно пов'язана з фінансовою стійкістю, стабільністю, рівновагою, які виступають необхідною умовою її досягнення.

Варто зауважити, що для суб'єкта бізнесу, який функціонує в конкурентному середовищі, стан стабільності й рівноваги є тимчасовим. Підприємство перманентно стикається із різноманітними ризиками, які є джерелами загроз і небезпек для його фінансової стабільності. Із фінансової точки зору між прибутковістю і ризиком є прямий зв'язок. Це означає, що підприємство, яке прагне забезпечувати високу прибутковість, повинно приймати ризики й ефективно управляти ними. Уникнення ризику означає відмову від потенційного збільшення прибутковості. У свою чергу, ризики становлять загрозу фінансовій безпеці. Чи здатне підприємство уникнути фінансової небезпеки, залежить від його фінансової гнучкості, тобто здатності своєчасно розширювати, звужувати або відновлювати свій фінансовий потенціал відповідно до мінливих умов функціонування.

В загальному гнучкість виступає адаптаційним механізмом, який дозволяє підприємству реагувати на зміни середовища, пристосовуватись до них шляхом здійснення організаційних, фінансово-економічних, технічних змін. Фінансова гнучкість, як один із найважливіших видів гнучкості, дає змогу ефективно управляти процесами формування, розподілу і використання фінансових ресурсів і грошових коштів в умовах невизначеності середовища та дефіциту часу для прийняття рішень [8]. Ключко Т.А. і Кутах К.М. пов'язують фінансову гнучкість із фінансовим потенціалом: «фінансова гнучкість дозволяє максимально ефективно реалізовувати компенсаційну та мобілізаційну функцію фінансового потенціалу підприємства» [7]. Отже, фінансова стійкість – це стан підприємства як системи, а фінансова гнучкість – одна з ознак структури фінансових ресурсів підприємства і менеджменту, яка забезпечує його адаптивність до зовнішніх змін.

Досягнення належного рівня фінансової стійкості і безпеки є результатом ефективного управління. Для підприємства актуальним завданням є створення системи антисипативного фінансового управління, спрямованої на аналіз внутрішніх і зовнішніх загроз і розроблення комплексу заходів захисту та мінімізації витрат, викликаних ними. Основними завданнями такої системи є:

- аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства;
- рання діагностика кризового фінансового розвитку;

- виявлення домінуючих фінансових загроз;
- оцінка впливу загроз;
- оцінка можливостей підприємства із локалізації або нейтралізації дії загроз;
- розроблення заходів із знешкодження загроз або мінімізації втрат від їхнього впливу [8].

На рисунку 1 відображено авторське бачення взаємозв'язку і взаємообумовленості між досліджуваними вище категоріями.

Фінансова стійкість визначається фінансовою рівновагою і фінансовою незалежністю. Її забезпечення потребує адаптивного управління, за якого здійснюється адекватне реагування всіх структур підприємства на зміни параметрів його зовнішнього і внутрішнього середовища. Фінансова стабільність формується внаслідок нівелювання ризиків завдяки фінансовій гнучкості. Підприємство, яке перебуває в стані стабільності, прагне розвитку і розширення. На цьому етапі воно може стикатися з ризиками зовнішнього середовища, які знову ж таки нівелюються завдяки фінансовій гнучкості і підприємство переходить у стійкий фінансової безпеки.

У випадку проявів фінансової небезпеки підприємству необхідно застосовувати превентивне антикризове управління. Антикризове управління – це система розроблених та рекомендованих до впровадження заходів, методів та процедур, які дозволять стабілізувати фінансово-господарську діяльність в контексті підвищення рівня економічної безпеки [15].

Можна дати визначення фінансової небезпеки через призму розглянутих вище термінів. Фінансова небезпека – це такий ступінь зниження фінансової стійкості, за якого у підприємства виникає загроза втрати спроможності фінансувати свою діяльність, а при наявному співвідношенні між власними і позиковими фінансовими ресурсами воно втрачає фінансову гнучкість у реагуванні на зовнішні негативні впливи.

Із зростанням інтересу до питань стійкості і безпеки розширюється термінологія. У дослідженнях стабільності і стійкості як держави, так і підприємства, забезпечення їхньої безпеки в зовнішньому середовищі в останні роки вживається медичний термін резильєнтність. Резильєнтність трактують як смисл і мету безпеки [2]. У первинному значенні резильєнтність – це сукупність притаманних суб'єкту рис, які роблять його здатним долати стреси та важкі періоди конструктивним шляхом. Найбільш успішною стратегією резильєнтності є випередження викликів та загроз.

Науковці рекомендують впроваджувати стратегічну резильєнтність як глобальний підхід до управління організацією. Стратегічна резильєнтність бізнесу (стійкість) означає здатність компанії швидко адаптуватися до потенційно руйнівних ситуацій, зберігаючи при цьому безперервну операційну діяльність, захищаючи людей, активи та загальний капітал бренду [4]. Резильєнтні компанії зазвичай здатні досягти вищої маржинальності через ріст доходів, аніж через збільшення контролю над витратами. Також маємо підстави стверджувати, що резильєнтні компанії легше досягають стану фінансової безпеки.

В умовах VANI-світу (зростання вірогідності та масштабів форс-мажорних обставин, катастроф, стихійних лих, техногенних аварій, військових подій і провокацій, гібридних загроз різної природи та тривалості)

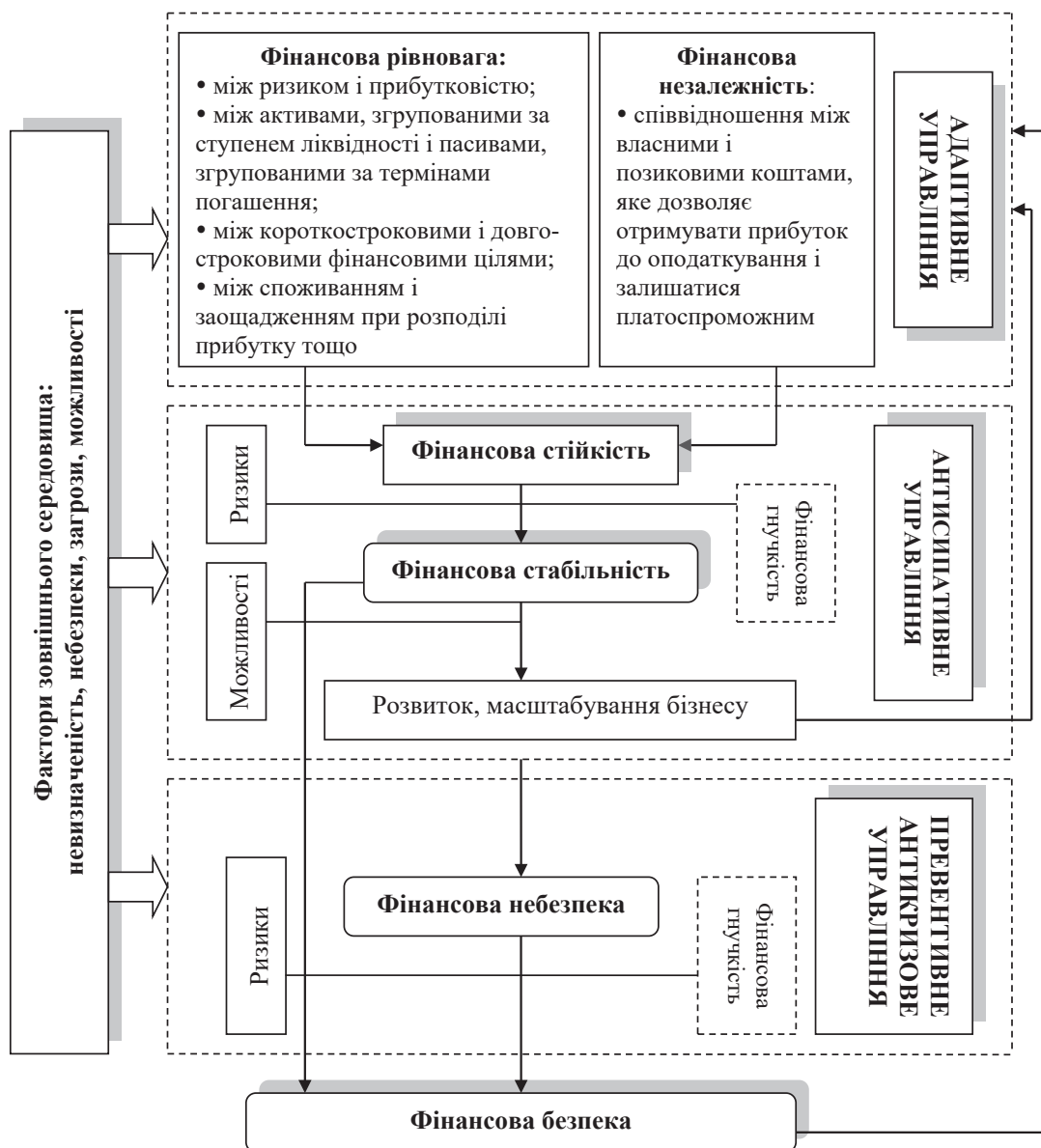

Рис. 1. Взаємозв'язок між фінансовою стабільністю, фінансовою безпекою і видами управління

Джерело: авторська розробка

підходи до забезпечення резильентності діяльності підприємств та організацій мають докорінно змінитися, спираючись на набутий досвід та інтегруючи як уже апробований, так і інноваційний інструментарій цього напрямку управління, який має стати пріоритетним [12].

Висновки. Терміни фінансова стійкість, фінансова стабільність і фінансова безпека тісно пов'язані між собою. Фінансова стійкість, у свою чергу, визначається фінансовою рівновагою і фінансовою незалежністю підприємства. Фінансова стійкість як параметр, що комплексно характеризує фінансовий стан підприємства, є умовою фінансової стабільності. Підприємство, яке перебуває у стані фінансової стабільності, природно прагне розвитку і розширення діяльності. Це спричиняє підвищення фінансової залежності і фінансового ризику. Однак за умови використання антиципативного управління господарюючий суб'єкт

здатен уникати фінансової небезпеки. Під фінансовою небезпекою пропонується розуміти такий ступінь зниження фінансової стійкості, за якого у підприємства виникає загроза втрати спроможності фінансувати свою діяльність, а при наявному співвідношенні між власними і позиковими фінансовими ресурсами воно втрачає фінансову гнучкість у реагуванні на зовнішні негативні впливи. У процесі досліджень стійкості і безпеки різних систем, у тому числі підприємств, розвивається термінологія. Зокрема, новими термінами можна вважати «антикрихкість» і «резильентність». Антикрихкість передбачає не лише реагування системи на зовнішні зміни, а відповідну її трансформацію, яка стає запорукою виживання в мінливих умовах. Резильентне підприємство здатне оперативного адаптуватися під зовнішні виклики, і таким чином легше досягає стану фінансової безпеки.

Список використаних джерел:

1. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 592 с.
2. Божок Є., Пирожков С., Хамітов Н. Резильєнтність: стратегія виживання в умовах гібридних загроз. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3265105-rezilentnist-strategia-vizivanna-v-umovah-gibridnih-zagroz.html> (дата звернення: 13.04.2024).
3. Даниленко А. Що таке фінансова стабільність, та як центральні банки можуть її забезпечувати. 2019. URL: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0026.html (дата звернення: 14.04.2024).
4. Даценко А. COVID-19 і війна змінили IT-менеджмент... 2023. URL : <https://forbes.ua/innovations/covid-19-ta-viyna-zminili-it-menedzhment-traditsiyi-zasobi-upravlinnya-ne-pratsuyuyut-shcho-mayut-robiti-upravlintsi-rozpovidaie-ekspert-rinku-anna-datsenko-05042023-12854> (дата звернення: 12.04.2024).
5. Марченко О.С. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. екон. теорії. Харків : Право, 2022. 246 с.
6. Заїчко І.Р. Фінансова стійкість підприємств як інструмент реалізації фінансової безпеки. *Молодий вчений*. 2019. № 10(74). С. 651–657.
7. Ключко Т.А. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 23.
8. Комаринець С.О. Фінансова гнучкість підприємства в умовах невизначеності середовища. 2007. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/0ba6d975-c882-4a0f-a5be-73d80680b9d1/content> (дата звернення: 13.04.2024).
9. Костирко Р.О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Харків : Фактор, 2007. 784 с.
10. Лаврова Ю.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 127.
11. Ларрі Фінк. Нашим акціонерам. *Річний Звіт за 2021 рік Black Rock*. URL: https://s24.q4cdn.com/856567660/files/doc_financials/2021/ar/online/index.html#/letter-to-shareholders (дата звернення: 10.04.2024).
12. Лігоненко Л.О., Андрійчук В.А. Резильєнтність в економічному контексті: аналіз світових трендів та перспективи наукових досліджень. *Стратегія економічного розвитку України*. 2023. Вип. 52. С. 16–37.
13. Мельник С.І. Основні чинники впливу на фінансову стабільність у контексті управління фінансовою безпекою підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 5(73).
14. Мельник С.І. Методологічні засади управління фінансовою безпекою підприємств : дис. на здоб. ступеня доктора екон. наук : 21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності. Львів, 2020.
15. Одношєвна О.С., Міньковська А.В., Саванчук Т.М. Антикризове управління як елемент удосконалення системи економічної безпеки в сучасних умовах. *Економіка і суспільство*. 2023. Вип. 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2283/2204>
16. Насім Ніколас Талеб. Антикрихкість. Про (не)вразливе у реальному житті. Наш Формат, 2021. 392 с.
17. Орлов В.В. Фінансова стійкість та фінансова стабільність: теоретичне узгодження дефініцій. *Науковий вісник Одеського національного університету*. Зб. наук. праць. 2021. № 11-12 (288-289). С. 41.
18. Панченко В. Як середньострокове й довгострокове планування бюджету підвищує стійкість ЄС. *Український тиждень*. № 19 (703) від 12 травня 2021 р. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/251926>. (дата звернення: 11.04.2024).
19. Пильнова В.П. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва: вплив ризиків на фінансову стійкість. *Ефективна економіка*. 2020. № 1.
20. Тарасенко Р.В., Вагнер І.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Львів : Новий світ-2000, 2008. 444 с.

References:

1. Bilyk M. D., Pavlovs'ka O. V., Prytulyak N. M., Nevmerzhyts'ka N. Yu. (2009) Finansovyy analiz [Financial analysis]. Kyiv: KNEU, 592 p. (in Ukrainian)
2. Bozhok Ye., Pirozhkov S., Khamitov N. (2021) Rezyl'yentnist': stratehiya vyzhyvannya v umovakh hibrydnykh zahroz [Resilience: a strategy for survival in the face of hybrid threats]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3265105-rezilentnist-strategia-vizivanna-v-umovah-gibridnih-zagroz.html>. (accessed April 13, 2024).
3. Danylenko A. (2019) Shcho take finansova stabil'nist', ta yak tsentral'ni banky mozhut' yiyi zabezpechuvaty [What is financial stability and how can central banks ensure it]. Available at: https://expla.bank.gov.ua/expla/news_0026.html (accessed April 14, 2024).
4. Datsenko A. (2023) COVID-19 i viyna zminyly IT-menedzhment... [COVID-19 and war have changed IT management]. Available at: <https://forbes.ua/innovations/covid-19-ta-viyna-zminili-it-menedzhment-traditsiyi-zasobi-upravlinnya-ne-pratsuyuyut-shcho-mayut-robiti-upravlintsi-rozpovidaie-ekspert-rinku-anna-datsenko-05042023-12854> (accessed April 12, 2024).
5. Marchenko O. S. (2022) Ekonomichna bezpeka pidpryyemstva [Economic security of the enterprise]. Kharki: Pravo, 246 p. (in Ukrainian)
6. Zayichko I. R. (2019) Finansova stiykist' pidpryyemstv yak instrument realizatsiyi finansovoyi bezpeky [Financial stability of enterprises as a tool for realizing financial security]. *Molodyy vchenyy*, no. 10(74), pp. 651–657.
7. Klochko T. A. (2021) Finansova bezpeka yak umova finansovoyi stiykosti pidpryyemstva [Financial security as a condition of financial stability of the enterprise]. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 23.
8. Komarynets' S. O. (2007) Finansova hnuchkist' pidpryyemstva v umovakh nevyznachenosti seredovyshcha [Financial flexibility of the enterprise in conditions of environmental uncertainty]. Available at: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/0ba6d975-c882-4a0f-a5be-73d80680b9d1/content> (accessed April 13, 2024).
9. Kostyrko R. O. (2007) Finansovyy analiz [Financial analysis]. Kharkiv: Faktor, 784 p.
10. Lavrova Yu. V. (2010) Mekhanizm zabezpechennya finansovoyi bezpeky pidpryyemstva [The mechanism for ensuring the financial security of the enterprise]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 29, p. 127.
11. Larri Fink (2021) Nashym aktsioneram. [To our shareholders]. *Richnyy Zvit za 2021 rik Black Rock*. Available at: https://s24.q4cdn.com/856567660/files/doc_financials/2021/ar/online/index.html#/letter-to-shareholders (accessed April 10, 2024).
12. Lihonenko L. O., Andriychuk V. A. (2023) Rezyl'yentnist' v ekonomichnomu konteksti: analiz svitovykh trendiv ta perspektivy naukovykh doslidzhen' [Resilience in the economic context: analysis of world trends and perspectives of scientific research]. *Stratehiya ekonomichnoho rozvytku Ukrainy*, vol. 52, pp. 16–37.

13. Mel'nyk S. I. (2019) Osnovni chynnyky vplyvu na finansovu stabil'nist' u konteksti upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstva [The main factors influencing financial stability in the context of managing the financial security of the enterprise]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi*, vol. 5(73).

14. Mel'nyk S. I. (2020) Metodolohichni zasady upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryyemstv [Methodological principles of managing the financial security of enterprises]: Dys. na zdob. stupenya doktora ekon. nauk. L'viv.

15. Odnosheva O. S., Min'kovs'ka A. V., Savanchuk T. M. (2023) Antykryzove upravlinnya yak element udoskonalennya systemy ekonomichnoyi bezpeky v suchasnykh umovakh [Anti-crisis management as an element of improving the system of economic security in modern conditions]. *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 49. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2283/2204>

16. Nasim Nikolas Taleb (2021) Antykrykhhkist'. Pro (ne)vrazlyve u real'nomu zhytti [Antifragility. About (not) vulnerable in real life]. Vyd-vo: Nash Format, 392 p. (in Ukrainian)

17. Orlov V. V. (2021) Finansova stiykist' ta finansova stabil'nist': teoretychne uz'hodzhennya definitsiy [Financial sustainability and financial stability: theoretical reconciliation of definitions]. *Naukovyy visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu*, no. 11-12 (288-289), p. 41.

18. Panchenko V. (2021) Yak seredn'ostrokove y dovhostrokove planuvannya byudzhetu pidvyshchuye stiykist' YES [How medium- and long-term budget planning increases EU sustainability]. *Ukrayins'ky tyzhden'*, no. 19 (703). Available at: <https://tyzhden.ua/Economics/251926> (accessed April 11, 2024).

19. Pyl'nova V. P. (2020) Finansova bezpeka sub'yektiv pidpryyemnytstva: vplyv ryzykiv na finansovu stiykist' [Financial security of business entities: the impact of risks on financial stability]. *Efektivna ekonomika*, no. 1.

20. Tarasenko R. V., Vahner I. M. (2008) Finansovyy analiz [Financial analysis]: navch. posib. L'viv: Novyy svit-2000, 444 p.